

Potpura Svetog oca Ivana Pavla II. Hrvatima na putu njihovog osamostaljenja*

Prof. dr. sc. Ivan Šestak

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

E-mail: ivan.sestak@ffrz.unizg.hr

ORCID: 0000-0002-2088-9041

Sažetak

Hrvati Ivana Pavla II. nazivaju 'naš Papa' imajući na umu njegovu bliskost i razumijevanje koje im je iskazivao, osobito u teškim i presudnim trenucima njihove novije povijesti. Za vrijeme njegova pontifikata, vatikanska diplomacija odigrala je presudnu ulogu u rasvjetljavanju pozadine agresije na Hrvatsku te je Sveta Stolica prva među državama priznala suverenost i neovisnost Republike Hrvatske. Iza ovoga hrabroga koraka stoji činjenica da je Ivan Pavao II. izvrsno poznao hrvatsku nacionalnu i crkvenu povijest, a što proizlazi iz njegove povezanosti s Hrvatima i prije imenovanja za Petrova nasljednika. Ovaj članak sastoji se od nekoliko poglavlja koja kronološki obrađuju doticaj Ivana Pavla II. s Hrvatima te njegov utjecaj na njihovu aktualnu povijest, ne propuštajući pokazati njegovo poštovanje za cjelinu njihove povijesti od dolaska na prostore nekadašnjeg Rimskog carstva do osamostaljenja. Osobito su važne poruke Ivana Pavla II. hrvatskom narodu neposredno prije demokratskih promjena i za vrijeme agresije na Hrvatsku kojima se rasvjetljava njegov kasniji odnos prema Hrvatima. Naime, veze Svetog pape Ivana Pavla II. i Hrvata ni u kom se slučaju ne iscrpljuju do osamostaljenja Hrvatske. Naprotiv, one su se tek tada intenzivirane, što je osobito bilo vidljivo tijekom njegova čak tri pastirska pohoda Hrvatskoj.

Ključne riječi: Hrvati, Ivan Pavao II., osamostaljenje, potpora

The support of the Holy Father John Paul II to the Croats on their path to independence

Summary

John Paul II is called among Croats as 'our Pope' bearing in mind his closeness and the understanding he showed them, especially in the difficult and crucial moments of their recent history. During his pontificate, Vatican diplomacy played a crucial role in elucidating the background of the aggression against Croatia resulting in the fact that the Holy See was the first among the states to recognize the sovereignty and independence of the Republic of Croatia. Behind this brave step is the fact that John Paul II had an excellent knowledge of Croatian national and church history, which results from his association with Croats even before being appointed as Peter's successor. This article consists of several chapters that deal chronologically with the influence of John Paul II with the Croats and

* Ovaj članak je za tisak prilagođeno izlaganje koje je prof. dr. sc. Ivan Šestak održao 23. listopada 2023. u Krakovu na konferenciji „*Polish-Croatian Conference: Croatian relations of John Paul II in memories on the 20th anniversary of the third pilgrimage to Croatia and the hundredth in the world as a pilgrim Pope*“ u organizaciji Konzulata Republike Hrvatske u Krakovu, Hrvatskog katoličkog sveučilišta, Sveučilišta u Zagrebu te Papinskog sveučilišta Ivan Pavao II. i Jagelonskog sveučilišta iz Krakova. Tekst je inače neznatno izmijenjen prijevod članka „*Contacts of the Holy Father John Paul II with the Croats during Yugoslavia: the main messages addressed to the Croatian side*“ objavljenog na engleskom jeziku u časopisu *Nova prisutnost*, 2024;22(2):442-453 (preuzeto uz suglasnost uredništva).

his influence on their current history, not failing to show his respect for the entirety of their history, from their arrival on the territory of the former Roman Empire to their independence. The messages of John Paul II to the Croats are particularly important immediately before the democratic changes and during the aggression against Croatia, which shed light on his later attitude towards the Croats. Namely, the connections of Holy Pope John Paul II and Croats are by no means exhausted with the Croatian independency. On the contrary, they intensified afterwards that was particularly visible during his as many as three pastoral visits to Croatia.

Keywords: Croats, John Paul II, independence, support

1. Uvod

Hrvati Ivana Pavla II. nazivaju 'naš Papa' imajući na umu njegovu bliskost i razumijevanje koje im je čitavo vrijeme svoga života iskazivao. To je posebno došlo do izražaja u teškim i presudnim trenucima njihove novije povijesti, agresiji na Republiku Hrvatsku i njezinom međunarodnom priznanju, a u čemu je presudnu ulogu odigrala Vatikanska diplomacija koja je prva među državama priznala suverenost i neovisnost Republike Hrvatske. Iza ovoga hrabroga koraka stoji činjenica da je Ivan Pavao II. izvrsno poznao hrvatsku nacionalnu i crkvenu povijest, a što proizlazi iz njegove povezanosti s Hrvatima i prije imenovanja za Petrova nasljednika 1978. godine. Ovaj prilog, između ostaloga, iznosi na vidjelo one veze koje su široj javnosti manje poznate, ali bez kojih se ne može razumjeti njegov kasniji odnos prema Hrvatima, koji je izražen i u njegovim porukama. U prilogu se osvjetljavaju povijesni događaji i analiziraju glavne poruke Karola Wojtyły, odnosno Ivana Pavla II. hrvatskoj strani do njezina međunarodna priznanja 13. siječnja 1992. godine.

2. Zašto su Hrvati rado slušali Ivana Pavla II.?

Hrvatski je narod jedan mali slavenski narod. Nakon završene seobe, započinje nastanjivati prostor na kojemu su se ukrštavali utjecaji Istočnoga i Zapadnoga Rimskoga Carstva. Sredinom 7. stoljeća susreće se s latinskom kulturom koju postupno usvaja, istodobno gradeći poveznice sa središtima kršćanstva rimske jurisdikcije: s Akvilejom, te ponajviše s Rimom. Ova orijentacija definitivno će odrediti

sveukupno samodoživljavanje i identitet hrvatskog naroda te će formirati njegov stoljetni duhovni i civilizacijski habitus. Kao mali narod, smješten na jugoistočnim granicama toga zapadnoga svijeta, često je u bespućima povijesne zbilje ostao prepušten samome sebi. Dapače, prijetila mu je i propast. Ne samo politička već i biološka, koja počesto nije previše uznemiravala europsku zajednicu naroda. Moguća propast katkada se čak i gledala kao rješenje u okviru nekih novih političkih i identitetskih cjelina. Nisu u tome bez krivnje bili ni vođe toga naroda, koji su ga u njegovoj novijoj povijesti znali odvesti i u „maglu“, tj. u povijesne avanture koje su čitave naraštaje odvele u smrt, a čiji grobovi i sada ostaju nepoželjni podsjetnik tih zabluda, uz tužnu činjenicu da potomci tih žrtava i danas ne mogu posjetiti grobove svojih najmilijih. Iskustvo nepoželjnosti i suvišnosti od strane moćnih sila iznjedrilo je kolektivnu frustraciju i jačalo sumnju u ikakvu realnu mogućnost da se nađe neki prostor slobode i samostalnosti.

No u najnovijoj povijesti zasjala je u punom sjaju čudesna figura institucije kojoj su se Hrvati okrenuli, počev od 7. stoljeća, te nisu nikada prekinuli tu dragocjenu nit povezanosti, a čije je svjetlo uljudbe i smisla ostalo trajno uporište sučelice svim zavodničkim ideologijama 20. stoljeća. Usprkos svim ljudskim ograničenjima, ona se jedina znala usprotiviti izazovima povijesti, plaćajući i sama za to visoku cijenu. Da, bila je to Katolička Crkva sa svojim poglavarom papom Ivanom Pavlom II. I najednom je taj narod začuo na svom jeziku: „Dragi moji Hrvati! Papa vas voli. On vas grli. Papa vas blagoslivlja – vas i sve vaše u domovini i diljem svijeta!“

To je bilo jednostavno teško povjerovati. Pa dosada su nas stranci znali tek eventualno iz kurtoazije potapšati po ramenu zbog bitaka koje smo kao nadaleko glasoviti vojnici dobivali za njihove interese. A ovaj nam poglavar sada gotovo tepa da nas grli i prima, da nas voli, i to posve bezinteresno, dakle – zbog nas samih! Te su riječi razgalile naša srca i ispunile ih nadom da unatoč svim poniženjima, prevarama i nedaćama svake vrste, njegovom pomoći možemo izvojevati slobodu kao okvir osobnoga i narodnoga samoostvarenja, slobodu o kojoj je naš pjesnik Ivan Gundulić u 17. stoljeću u našem Dubrovniku, hrvatskoj Ateni, pjevao: „O lijepa, o draga, o slatka slobodo, // dar u kom sva blaga višnji nam Bog je dô!“

Poznato je da su za usmjerenje povijesnih kretanja uvijek sudbonosni ljudi koji prepoznaju 'kairós' – sada ili nikada. Već su odavno svi jednodušni u tome da je krucijalna figura za propast komunističkoga režima, kao najnečovječnijega sustava koji se ikada bio dokopao čovječanstva, bio upravo Karol Wojtyła. U njemu su narodi istočnoeuropskih prostora jednostavno prepoznali providonosnu figuru te su u njega položili sve svoje nade. Wojtyłina domovina nije se na tom obzoru nade morala bojati za svoju opstojnost, kao ni za svoju samostalnost. Ali Hrvatska jest. Dapače, te su se vrednote morale izboriti, a za što su se pak morale podnijeti mnoge žrtve, i to ne samo materijalne nego i žrtve života. No i u toj borbi, najprije za golu opstojnost, a onda i za žuđenu samostalnost, Hrvati su rado slušali Papine poruke i naputke, pa i onda kad im to, ljudski govoreći, nije bilo nimalo lako!

3. Odnos Hrvata i kardinala Wojtyła prije njegova imenovanja Petrovim nasljednikom

Tijesna povezanost krakovskoga nadbiskupa Karola Wojtyła s Hrvatima seže u vrijeme Drugoga

vatikanskoga sabora, gdje se, radeći u njegovim povjerenstvima, sprijateljio s dvojicom hrvatskih nadbiskupa metropolita: Franjom Šeperom i Franom Franićem. Veze su se produbile kada zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić godine 1976. u svojoj uskrsoj čestitki obavješćuje Wojtyłu, koji je u međuvremenu kreiran kardinalom, o planiranom devetogodišnjem slavlju velikoga jubileja pod nazivom „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata“. Kardinal Wojtyła odgovara na čestitku brzojavom u kojemu spominje neke povijesne sličnosti poljskoga i hrvatskoga naroda, kojega Poljaci smatraju „bratskim narodom“. U tom brzojavu ističe: „Sve je to prigoda da Vam izrazim našu radost i da Vam obećam zajedništvo molitve za nakane hrvatskoga naroda“.¹

Povezanost kardinala Wojtyła s Hrvatima se potom intenzivira. Zbog osobne spriječenosti ne može 1976. godine u Solinu osobno sudjelovati na slavlju tisućobljetnice izgradnje najznačajnije Gospine crkve na hrvatskom tlu, što ju je dala podići kraljica Jelena, no šalje pismo kard. Šeperu, tadašnjem Papinom izaslaniku, ali i čitavom hrvatskom narodu, u kojemu stoji: „U vas, kao i u nas, sjeme kršćanstva klijalo je polako, i to bez ikakva prolijevanja krvi pogana. Istom hrabrošću i istom vjernošću naše su dvije Crkve podnosile neprijateljska protivljenja i progone koje smo doživljavali tijekom cijele povijesti. Te nas sličnosti uzajamno približuju i omogućuju nam da se bolje razumijemo, da se više volimo“. Pismo je završio riječima: „Neka nas naša Gospa, Kraljica Hrvata i Kraljica Poljaka, Naša Gospa od Otoka i Naša Gospa od Jasne Gore (Częstochowe) zagovara. Njoj, s kojom smo povezani tijekom tolikih stoljeća, povjeravamo budućnost naših dvaju naroda i Crkava“.² Dakle, u prvom dijelu kardinal Wojtyła Hrvatima vraća pozornost na dar vjere, na kojemu valja biti zahvalno vjeran, te potom i na krepost pouzdanja u Marijinu pomoć.

Koncem svibnja 1978. nadbiskup Franjo Kuharić boravio je kao gost u Poljskoj, najprije

1 Usp. Nagy, B. (ur.), *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*. Svi pozdravi, govori i poruke pape Ivana Pavla II. koje je uputio Hrvatima za vrijeme svojega pontifikata od 1978. do 2005. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2011., str. 45.

2 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 46

kod kardinala Stefana Wyszyńskiego u Varšavi, gdje je predvodio Tijelovsku procesiju, a nakon toga kao gost krakovskoga kardinala Karola Wojtyła. U marijanskom svetištu Piekary nadbiskup je propovijedao na hrvatskom jeziku pred 200 tisuća radnika-hodočasnika. Tom je prigodom tadašnji prvi čovjek Crkve u Hrvata, u narodu već tada neobično cijenjen, voljen i smatran istinskim pastirrom, poblize upoznao skorašnjega Petrova nasljednika s poviješću hrvatskoga naroda, a što će ovomu biti od dragocjena značenja u budućoj službi.³

4. Poruke Karola Wojtyła kao pape hrvatskom narodu prije demokratskih promjena i agresije na Hrvatsku

Zanimljivo je da Sveti Otac u godini svoga izbora upućuje božićnu čestitku nadbiskupu Kuhariću i svim članovima Biskupske konferencije, ali ne spominje Jugoslaviju! Spominje tek dostojni povjerenja, te su kadri povezivati ljudsku uzajamnost i oblikovati najbolje društvo.⁴ Po svom legatu kardinalu Šeperu, 22. kolovoza još je jednom na završnom slavlju Branimirove godine u Ninu čitavom narodu reminiscirao događanja toga jubileja, želeći da donesu duhovne plodove, te svima podijelio svoj apostolski blagoslov. Iz ovih se redaka može iščitati da Papa u svojoj poruci apelira na kreativnu vjernost tradicionalnom prianjanju Hrvata uz Krista i Crkvu, koja međutim svoju praktičnu primjenu pronalazi u izgradnji vremenitoga društvenoga poretka, i to po kršćanima koji su svojim životom dostojni povjerenja jer su moralni ljudi.

Sve do početka otvorene agresije na Republiku Hrvatsku ljeta 1991., Sveti otac Ivan Pavao II. i nadalje je redovito upućivao uskrzne i novogodišnje čestitke Hrvatima. Pozdravljao ih je na njihovom jeziku na svim svojim mnogobrojnim putovanjima diljem svijeta stavljajući im na srce vjernost svojoj kršćanskoj vjerničkoj tradiciji,

podržavajući im također i nacionalnu svijest („Neka se osuši desnica moja, Bože, ako zaboravim svoju svetu Crkvu, svoju obitelj i svoj hrvatski narod!“). Obraćao im se na redovitim audijencijama, u posebnim ih prilikama primao u Castel Gandolfu, Domazovom dvorištu, Dvorani Klementini, ili na drugim mjestima u povodu proslava velikih svećrkenih te nacionalnih i vjerskih događaja. Tako je 25. srpnja 1986. u susretu s mladim Hrvatima prigodom izvođenja programa iz hrvatske kulturne baštine u Castel Gandolfu izrazio želju da posjeti Hrvatsku.⁵ Osim spomenutih poruka, Papa u svojoj poruci za Nacionalni euharistijski kongres 1984. na srce stavlja i kulturu života: „Ne dopustite da među vama prevlada sebičnost i kultura smrti! Zemlja pripada živima, a ne mrtvima ili nerođenima, i Božji Blagoslov silazi na narode i obitelji koji velikodušno surađuju u njegovu naumu.“⁶ U različitim prigodama mladima je ukazivao na odgovornost za izgradnju boljega i pravednijega svijeta na moralnim i duhovnim vrijednostima. Njegove su poruke imale snažan odjek kod mladih. Komunističke su vlasti to dobro znale te su godine 1983. po povratku iz Rima s već tradicionalnoga prvosvibanjskoga hodočašća pozivale sudionike na informativne razgovore, prijetile im, a nekima su bile oduzete i putovnice.⁷

U siječnju godine 1991. Ivan Pavao II. je u Vatikanu pozdravio jednu grupu Hrvata rekavši: „U ovim dramatičnim trenucima patnje i straha u pojedinim dijelovima svijeta, i u vašoj Domovini također, potičem vas na molitvu Bogu za mir, za odbacivanje napasti nepovjerenja i suparništva, te za poštivanje osnovnih ljudskih prava i za poštivanje dostojanstva i prava naroda.“⁸ Nadalje, obraćajući se hodočasniciima na Trgu sv. Petra 21. travnja 1991., poziva ih na molitvu „za narode Jugoslavije, različite po kulturi, vjeri, povijesti i jeziku, u traženju novih odnosa slobode, jednakosti i pravde, u poštovanju prava

3 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 47

4 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 55

5 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 110

6 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 89

7 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 77

8 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 148

ljudi i naroda.“ Obraćanje je završio riječima: „Upućujem, na kraju, hitan poziv vjernicima ove ljubljene zemlje – kršćanima i muslimanima – da, u ime Boga, zajedničkoga Oca, znadu ujediniti se u obnovljenoj obvezi stvaranja povoljnih uvjeta za suživot u uzajamnom poštovanju i ljubavi”.⁹

U Vatikanu 8. svibnja 1991. godine pozdravlja Hrvate upućujući ih na pobožnost prema Mariji: „I neka vam Ona, Kraljica Mira i Majka ljudi, zagovornica milosti, od Boga isprosi Njegovu pomoć i blagoslov. Hvaljen Isus i Marija!”.¹⁰

5. Poruke Ivana Pavla II. u vremenu agresije na Republiku Hrvatsku

Za prethodnu orijentaciju ovdje valja reći da su se u to vrijeme Papine poruke sastojale u poticanju na molitvu za mir, za izgradnju povjerenja i poštovanja dostojanstva svakoga čovjeka, koje svoj najočitiji izraz pronalazi u poštivanju ljudskih prava, ali i u poštivanju dostojanstva i prava naroda za samoodređenje.

U svom brzojavu Predsjedniku Republike Hrvatske dr. Franji Tuđmanu, Ivan Pavao II. 29. lipnja 1991. izražava svoju solidarnost s patnjama naroda: „Vijesti o novim činima nasilja i gubicima ljudskih života u Hrvatskoj za Svetu su1Stolicu uzrokom teške uznemirenosti. Izražavam svoju solidarnost s patnjama pučanstva te republike i uzdižem svoj glas za ohrabrenje svih inicijativa koje idu za obustavom uporabe sile i za stvaranjem uvjeta pogodnih dijalogu među različitim nacionalnim skupinama. Molim Boga da sve nadahne osjećajima poštovanja i bratstva kako bi se očuvalo zakonite težnje pojedinih strana i kako bi građanski mir brzo bio ponovno uspostavljen“. Samo nekoliko dana nakon toga, 3. srpnja 1991., na samom početku agresije na Sloveniju, Sveti Otac na općoj audijenciji kojoj su nazočili

hodočasnici iz čitavoga svijeta, poziva na molitvu za žrtve, na suosjećanje s ožalošćenima. „Neka Bog prosvijetli sve odgovorne i pokrene ih da čuju glas naroda one zemlje, poštujući njihova prava i zakonite težnje“.¹¹ Kad već traju napadi sa svrhom zauzimanja strateških punktova u Hrvatskoj, Ivan Pavao II. apelira obraćajući se mladim Hrvatima na općoj audijenciji 24. srpnja 1991.: „Dok se vaša Domovina, unatoč velikim teškoćama, zalaže za obranu slobode i demokracije, znajte sačuvati ljudsko i kršćansko dostojanstvo. Oduprite se stoga napasti nasilja i svakom obliku izazivalaštva, koji su nijekanje čovječnosti i civilizacije. Jedini put koji vodi u budućnost i miran suživot jesu uzajamno poštovanje, iskreni dijalog i djelotvorna suradnja u rješavanju postojećih problema. I ne prestanite zajedno moliti Mariju, Kraljicu Mira, jer ‘Bogu ništa nije nemoguće!’ (Lk 1,37). Na vas i vašu domovinu Hrvatsku zazivam Božji blagoslov i mir. Hvaljen Isus i Marija!”.¹²

Sv. Otac ne obraća se samo Hrvatima u tim već tada teškim danima nego istodobno i međunarodnoj zajednici da pomogne Hrvatskoj. Za vrijeme apostolskoga pohoda Mađarskoj, u Pečuhu 17. kolovoza 1991. svim nazočnim Hrvatima predvođenima njihovim biskupima, na čelu s kardinalom Kuharićem, Papa poručuje: „Još jedanput vas uvjeravam da sam bliz vašim zakonitim težnjama, ponavljajući svoj apel međunarodnoj zajednici da vas pomogne u ovome teškom času vaše povijesti. Nadam se da ću jednoga nedalekoga dana doći također k vama” (Nagy, 2011, 154). Hrvati su se nesumnjivo osjećali ohrabrenima, ali je spominjanje eventualnoga posjeta Hrvatskoj zvučalo tada još posve nevjerojatnim! Blagoslov hrvatskom narodu preko naših biskupa uputio je dva dana kasnije u Szombathelyju.¹³

Osim toga Sv. Otac je 5. rujna 1991. pozvao sve biskupe svijeta da se sa svojim vjernicima

9 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 150

10 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 151

11 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 152

12 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 153

13 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 154

mole za mir u Hrvatskoj. Tu je ni od koga očekivanu zamolbu, koja je nesumnjivo imala i snažnu političku poruku, priopćio Ivan Pavao II. u pismu kardinalu Kuhariću. U njemu, među ostalim, stoji: „U ovim časovima boli i nesigurnosti želim prije svega izraziti svoju solidarnost s obiteljima poginulih i ranjenih, sa svima koji prestrašeni bježe i posebno s cijelim hrvatskim narodom koji je nemoćan da zaustavi katastrofu“.¹⁴ Za vrijeme pohoda biskupiji Vicenza, Papa se s nečuvenom političkom zabrinutošću i sa zgražanjem osvrće na ratna razaranja i izbjegličku krizu u Hrvatskoj: „Sve se to događa danas, u Europi, unatoč prihvaćenim međunarodnim obvezama da se jednom zauvijek odstrani rat“. Na kraju moli Gospu „da bi se strane privele iskrenim pregovorima koji bi osigurali slobodu i dostojanstvo svim narodima Jugoslavije, kojima treba dati mogućnost da sami odaberu vlastitu budućnost“.¹⁵ Svu dramatičnost trenutka Papa izriče i 22. rujna 1991. na Trgu sv. Petra ustvrđujući „da ono što se događa u tim zemljama nije dostojno čovjeka, nije dostojno Europe“¹⁶, apelirajući naravno time na odlučujuće međunarodne čimbenike da se zaustavi nasilje. Svoju blizinu s patnjama Papa izražava i hrvatskim hodočasnici na audijenciji 9. listopada 1991.: „Suočeni s neizmjernom dramom koja se događa naočigled Europe i cijeloga svijeta, pozivam vas na kršćansku nadu i na molitvu da bi prestalo nasilje, ugasila se mržnja, te da bi zlo moglo biti pobijeđeno dobrim; da bude uspostavljen mir u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, te da svi narodi cijelog područja Jugoslavije uzmognu živjeti u međusobnom poštovanju i u bratskoj slozi. Preporučujem vas majčinskom Srcu Majke Božje koja je Kraljica Mira, koju vi častite kao Kraljicu Hrvata. Neka vas blagoslovi svemogući Bog. Hvaljen Isus i Marija!“¹⁷

U namjeri da pridonese uvjetima za pravedan mir, Papa je 10. listopada 1991. uputio pismo

svim hrvatskim biskupima. U njemu najprije izražava duboko suosjećanje sa stradanjima i patnjama unesrećenih i materijalnim štetama, osobito onima na kulturnim spomenicima. Iz pisma se vidi da je Sveti Otac bio jako dobro informiran o svemu što se događa u hrvatskim krajevima. Upozorava na svu apsurdnost rata te moli Boga da on prestane. No, s druge strane ne prestaje ustrajavati na načelima, kršćanskim i međunarodnim, koja su u vremenu nakon Drugoga svjetskoga rata postala obvezatna za ponašanje svih naroda i vlada: „Čežnja je današnjih ljudi, u Europi i čitavom svijetu, da se omogući urediti suživot ljudi u poštivanju njihovih prava i zakonitih težnji. Danas se više ne može trpjeti nadmoć jednoga naroda nad drugim, niti jednoga naroda nad manjinom drugoga naroda. Danas se sve više priznaju, poštuju i jamče prava naroda i prava manjina. Danas se ne mogu izmijeniti granice neke države upotrebom sile“. Pastirima pak stavlja na srce: „Da biste djelotvorno pridonijeli izgradnji trajnoga mira, pa i u tako teškom trenutku, budite neumorni tvorci oprosta i pomirenja“¹⁸. U nastavku pisma hrvatskim biskupima napominje da cijeni njihov sastanak s predstavnicima Pravoslavne crkve. Unatoč svemu, s druge strane, Sv. Otac uvijek ističe da Sveta Stolica ustrajava na principima da narodi imaju pravo na samoodređenje. „Posebice podupire Mirovnu konferenciju u Haagu, i sve poduzima da dođe do međunarodnog jednodušja za priznavanje neovisnosti Slovenije, Hrvatske i drugih republika; to su one zatražile sukladno načelima Zaključne helsinške povelje koju su potpisale države članice Konferencije za sigurnost i suradnju u Europi“.¹⁹

U listopadu godine 1991., s obzirom na sve strašnije vijesti iz Hrvatske, Ivan Pavao II. upućuje sve glasnije i sve snažnije apele međunarodnim političkim krugovima. Tako je na općoj audijenciji 23. listopada 1991. uputio

14 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 154

15 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 155

16 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 156

17 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 156

18 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 157

19 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 158

poziv međunarodnoj zajednici da se pojačaju naponi da se zaustavi rat apelirajući pritom na savjest: „Krvavi rat koji se vodi u Hrvatskoj, kao i vrlo ozbiljne napetosti u Bosni i Hercegovini i na Kosovu, nameću se kao pitanja i kršćanima koji ne mogu izbjeći ozbiljnu dužnost da djelotvorno pridonese rješenju postojeće krize i da ublaže tragične posljedice“. Potom nakon nekoliko dana upućuje izraze sućuti i potiče na nadu hrvatske majke koje su došle tražiti pomoć za svoje sinove, te spominje napore Svete Stolice pri političkim forumima u nastojanju oko mira. Sveti Otac na općoj audijenciji 13. studenoga ponovno spominje strahote rata, osobito u Vukovaru i Dubrovniku. „Združujem svoj glas osude i vapaja s cijelim narodom koji trpi i umire, i s glasom svih onih u svijetu koji s užasom žale zbog ratnih grozota u Hrvatskoj. (...) Valja stati na kraj toj tragediji koja obeščašćuje Europu i svijet“ – rekao je.²⁰

I sama je Rimsko biskupija 7. studenoga 1991. obavljala dan molitve za mir za Hrvate i druge narode Jugoslavije te se je tim povodom, pridružujući se spomenutoj molitvi, Ivan Pavao II., nabrajajući mnoge napore Svete Stolice oko mira, zapitao: „Ali kako ostati nijem pred trajanjem toga rata što sije toliko mrtvih u dragu hrvatsku zemlju?“. Nadalje, duboko je ganut nad izbjeglicama i ranjenicima, od kojih neki dolaze iz Vukovara. U svoju blizinu prema hrvatskom narodu uvjerava predstavnike Hrvatskoga narodnoga kazališta iz Splita. Na molitvu za mir na prostorima s druge strane Jadrana poziva u spontanom obraćanju za posjeta jednoj rimskoj župi. Uistinu je dojmljiva bila Papina Božićna poruka 25. prosinca 1991. u kojoj je u jednom dijelu pozvao čitav ljudski rod: „Pristupi, o raspršeno i uplašeno čovječanstvo, da bi zatražilo mir, dar i zadatak za svakog čovjeka plemenitog i velikodušnog osjećanja. Dosta s mržnjom i nasiljem! Neka ne bude više rata u Jugoslaviji, neka ne bude više rata u dragoj

zemlji Hrvatskoj i u okolnim područjima gdje strasti i nasilje izazivaju razum i dobru volju. Ne više ravnodušnosti i šutnji prema onome koji traži razumijevanje i solidarnost, za jauk onoga koji nastavlja umirati od gladi između rasipnosti i obilju dobara“.²¹

Na Novu godinu 1992., kada se inače slavi Svjetski dan mira, Papa je svim pogođenima ratom izrazio svoje blizinu, te javnosti poručio: „Cijela se Europa mora osjetiti pogođenom i poniženom tolikom okrutnošću!“, a međunarodnim političarima stavio na srce nove nužne korake za uspostavljanje mira. Poručio je: „Svi narodi imaju pravo da budu poštovani u svojoj specifičnosti i u svojim zakonitim odabirima! Svi narodi imaju pravo moći živjeti u miru! Napasti jedan narod uvijek je nemoralno! Povjerimo ove žarke čežnje i naše želje za Novu godinu Mariji“.²²

Dana 11. siječnja Ivan Pavao II. primio je diplomatski zbor te iznova uputio na činjenicu mnogih inicijativa i napora koje je poduzimala Sveta Stolica ne bi li se na prostoru zemalja nekadašnje Jugoslavije postigao mir. Ništa od toga međutim nije pomoglo. Preostaje stoga pravo na samoodređenje: „Upoznati ste dobro sa stajalištem Svete Stolice o priznavanju država koje nanovo nastaju iz promjene europskih prilika. Ograničit ću se danas na to da naglasim kako narodi imaju pravo odabrati svoj način mišljenja i skupnog života. Pripada im da se opskrbe sredstvima koja će omogućiti da ostvare vlastite zakonite težnje, koje su slobodno i demokratski određene. Sigurno je da se ne može bombama izgraditi budućnost neke zemlje ili nekoga kontinenta“.²³

Ono što je bilo nagoviješteno, ozbiljilo se u priopćenju Državnoga tajništva Svete Stolice – Odjela za odnose s državama Ministarstvu inozemnih poslova Republike Hrvatske, u kojemu stoji da „Državno tajništvo ima čast

20 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 158-159

21 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 160-162

22 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 163

23 Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 164

priopćiti da Sveta Stolica priznaje suverenost i nezavisnost Republike Hrvatske“. Na tu je vijest o ponovno oživljenoj hrvatskoj neovisnosti Sv. Ocu još istoga dana zahvalio predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman, a sa crkvene pak strane Franjo kardinal Kuharić.²⁴ Ova tri povijesna teksta donosimo niže u dodatku.

Gledajući na ova politička zauzimanja za Republiku Hrvatsku, Hrvati danas o Ivanu Pavlu II. s pravom ustvrđuju: „Da njega nije bilo, ni nas ni bi bilo!“ Upravo na temelju toga uvida moguće je protumačiti svu onu ganutost ljudi, sve one suze radosnice – za strane medijske izjavitelje nerijetko posve nerazumljive – s kojima su Hrvati dočekivali papu Ivana Pavla II., osobito za vrijeme njegova prvoga posjeta Hrvatskoj 1994. godine. Koliko je pak duhovnih plodova taj posjet iznjedrio kod vjernika, o tome može posvjedočiti i pisac ovih redaka koji je tih dana proveo sate i sate u ispovjedaonici!

6. Završne misli

Na temelju poruka, koje su najvećim dijelom proizlazile iz susreta s Hrvatima u razdoblju obuhvaćenim zadatim okvirom, može se zaključiti da je sv. otac Ivan Pavao II. vrlo dobro poznao crkvenu i političku povijest hrvatskoga naroda, pa i onu najnoviju koja obuhvaća vrijeme postojanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i njezina komunističkoga režima.

Poruke sv. Ivana Pavla II. tijekom njegova pontifikata zadanoga ovom temom mogu se podijeliti na one koje je izrekao od početka papinskoga imenovanja pa do uvođenja demokracije u Hrvatskoj. Poruke onoga

prvoga razdoblja mogu se pojednostaviti te svesti na nazivnik vjernosti Kristu, Rimskom prvosvećeniku te odanosti Bogorodici. To su naime vrednote koje su krasile Hrvate tijekom čitave njihove povijesti te postale tradicijom, kojoj valja ostati vjeran, ali ne kao prema nekoj petrificiranoj veličini, nego ju valja neprestano produbljivati u smislu osobnoga odnosa s Kristom i Gospom. Poruke su dakle imale za cilj poosobljenje vjere, a ne puko očuvanje nekoga predanoga sadržaja.

Papine poruke Hrvatima u vremenu koje obuhvaća uvođenje demokracije, stvaranje samostalne države, kao i napad na Republiku Hrvatsku odišu sućutnošću prema njihovim neizmjernim patnjama i strašnim žrtvama agresije, kao i osjećajem za pravdu. On poduzima baš sve da se zaustavi rat te postigne pravedan mir. U tom nastojanju Ivan Pavao II. upućuje na naravna i nadnaravna sredstva. U naravna sredstva ubrajamo njegove apele međunarodnoj zajednici, njezinim političkim čimbenicima da se pod svaku cijenu moraju poštovati dostojanstvo, pravo i zakonite težnje svakoga, pa tako i hrvatskoga naroda na samostojnost u suverenoj državi. Nadalje, Papa ističe da su obrana slobode i demokracije posve zakoniti. Osim toga Petrov nasljednik inzistira na uzajamnom poštovanju, iskrenom dijalogu, izbjegavanju supremacije, kao i na djelotvornoj suradnji u rješavanju problema. Sve su to poruke koje obvezuju kako obnašatelje političke vlasti u Hrvatskoj tako i obične građane. Onim nadnaravnim sredstvima pripadaju pak u svakom slučaju molitva svemogućem Bogu, kao i zagovor Blaženoj Djevici Mariji, koju Hrvati časte i kao Kraljicu mira.

²⁴ Usp. Nagy, *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima*, str. 164-165

Dodaci:

Dodatak 1. Priopćenje Državnoga tajništva Svete Stolice Ministarstvu inozemnih poslova Republike Hrvatske

Državno tajništvo – Odjel za odnose s državama – izražava svoje poštovanje Ministarstvu inozemnih poslova Republike Hrvatske i slijedom priopćenja danog u Noti br. 9270/91./RS od 20. prosinca 1991., a uzimajući na znanje odgovor što ga je istoga dana Njegova Ekscelencija gospodin Zvonimir Šeparović, ministar inozemnih poslova, pismeno uputio Njegovoj Ekscelenciji monsinjoru Jean-Louisu Tauranu, tajniku za odnose Svete Stolice s državama, u kojemu jamči da Hrvatska već ispunja sve uvjete iznesene u spomenutoj Noti i obvezuje se da će ih poštivati u budućnosti.

U uvjerenju da će se gore navedena obveza, utemeljena na Hrvatskom ustavu i na različitim izjavama Vlade vjerno poštivati, Državno tajništvo ima čast priopćiti da Sveta Stolica priznaje suverenost i nezavisnost Republike Hrvatske.

Sveta se Stolica, osim toga, nada da će moći što prije uspostaviti diplomatske odnose s Republikom Hrvatskom na razini Apostolske nuncijature od strane Svete Stolice i Veleposlanstva od strane Republike Hrvatske, i u svezi s time očekuje službeni odgovor.

Državno tajništvo – Odjel za odnose s državama – izražava najbolje želje za tu novu etapu u povijesti Hrvatske, koju rat stavlja na tešku kušnju. Ono želi da njezina nezavisnost pomogne duhovnom i stvarnom napretku svega pučanstva, pridonese uspostavi mira u zemlji i omogućí joj da zauzme svoje mjesto u skladu država, u cilju pravednijeg i solidarnijega svijeta.

Državno tajništvo – Odjel za odnose s državama – rado koristi ovu prvu priliku da Ministarstvu inozemnih poslova Republike Hrvatske ponovi izraze svoga dubokoga poštovanja.

U Vatikanu 13. siječnja 1992.

Dodatak 2. Zahvala predsjednika dr. Franje Tuđmana Svetomu Ocu Ivanu Pavlu II.

Vaša Svetosti,

Čast mi je izraziti Vam najdublju zahvalnost na odluci Svete Stolice da i formalno prizna suverenitet i samostalnost Republike Hrvatske. Tim se činom otvara novo razdoblje u hrvatskoj povijesti i u bilateralnim odnosima Svete Stolice i Republike Hrvatske.

Posebno nas raduje što je Sveta Stolica kao najveća moralna snaga svijeta među prvima priznala nezavisnost Republike Hrvatske. To nas još više obvezuje da se dosljedno zauzmemo za mir, suživot i blagostanje svih građana Republike Hrvatske, u duhu ekumenizma i mirotvorstva, koje Vi Sveti Oče neumorno promičete. Čvrsto vjerujemo da će diplomatsko priznanje Republike Hrvatske poslužiti zaustavljanju okrutnog, agresivnog rata protiv Hrvatske, a time i stabilnosti i suradnji u ovom dijelu Europe. Koristim prigodu da obnovim poziv Vašoj Svetosti da posjetite Hrvatsku. Vaš posjet Hrvatskoj, za koji sada više ne postoje ni formalne zapreke, uvelike bi pripomogao ostvarenju tih plemenitih ciljeva.

S najdubljim štovanjem,

*Predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman
Zagreb, 13. siječnja 1992.*

Dodatak 3. Zahvala kardinala Franje Kuharića Svetomu Ocu u povodu odluke Svete Stolice o priznanju Republike Hrvatske

Sveti Oče!

Neizmjereno smo obradovani odlukom Svete Stolice da je priznata slobodna i demokratska država Hrvatska. Izražavam u ime Crkve u Hrvata duboku zahvalnost Vašoj Svetosti jer svojim visokim moralnim ugledom dosljedno branite univerzalna načela ljudskih prava, nacionalnih prava slobode i mira među narodima. Priznanje Svete Stolice u službi je mira i pomirenja da ljudi i narodi dobre volje budu slobodni i u prijateljskim odnosima. Ostajemo uvijek zahvalni za veliko dobročinstvo i molimo po zagovoru Kraljice Mira da se u našim prostorima ostvari što prije siguran i trajan mir.

Uvijek vjerna Hrvatska ponizno moli apostolski blagoslov Vaše Svetosti.

S izrazima duboke odanosti, zahvalnosti i ljubavi.

*Franjo kard. Kuharić, nadbiskup zagrebački
Zagreb, 13. siječnja 1992.*

Literatura:

1. Ange D., *Ivan Pavao II., dar Božji. Karitativni fond UPT: „Ne živi čovjek samo o kruhu“*, Đakovo, 1995.
2. Despot Z. i drugi. *Ne bojte se! Papa Ivan Pavao II. 1920. – 2005.* Večernji list, Zagreb, 2005.
3. Dziwisz S., *Život s Papom.* Verbum, Split, 2008
4. Nagy B. (ur.), *Papa Ivan Pavao II. govori Hrvatima. Svi pozdravi, govori i poruke pape Ivana Pavla II. koje je uputio Hrvatima za vrijeme svojega pontifikata od 1978. do 2005.* Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove ,Zagreb, 2011.
5. Novak A., *Papa Karol Wojtyła. Politički portret i biografija.* Cankarjeva založba, Ljubljana-Zagreb, 1984.
6. Pavičić D., *Papa i Hrvati.* Jutarnji list, Zagreb, 2005.
7. Peričić E. (ur.), *Branimirova godina.* Nadbiskupski ordinarijat u Zadru, Zadar, 1980.
8. Petrač B. i Šanjek F. (priredili), *Ivan Pavao II. i Hrvati.* Alfa, Zagreb, 1995.
9. Svidercoschi G. F., *Karol Wojtyła. Biografija Ivana Pavla II. od rođenja do izbora za papu.* Verbum, Split, 2001.
10. Šestak I., *25 godina pontifikata Ivana Pavla II. Obnovljeni Život*, 2003., 58(4), str. 411-412.